

ZARZĄDZENIE NR 11A DYREKTORA GENERALNEGO LASÓW PAŃSTWOWYCH z dnia 11 maja 1999 r. (zn. spr. ZG -7120-2/99), zmieniające Zarządzenie Nr 11 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 lutego 1995 roku w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych (zn. spr. ZZ - 710 - 13/95).

Na podstawie art. 33 ust. 1. ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. Nr 101, poz. 44, z późn. zm.) oraz § 8, ust. 1. pkt 1. statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, stanowiącego załącznik do zarządzenia Nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r., w sprawie nadania statutu Państwowemu Gospodarstwu Leśnemu Lasy Państwowe, zarządzam co następuje:

§1. Wprowadzam do stosowania w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych Wytyczne w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych, zwane dalej wytycznymi, stanowiące załącznik Nr 1 do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Zobowiązuję Panów dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych i nadleśniczych do wdrożenia i stosowania wytycznych w bieżącej działalności gospodarczej. Wytyczne należy stosować w bieżącej działalności gospodarczej oraz przy opracowywaniu nowych planów urządzania lasu. W nadleśnictwach wchodzących w skład Leśnych Kompleksów Promocyjnych wytyczne należy stosować wyłącznie z opracowanymi dla LKP zasadami postępowania hodowlanego i ochronnego.

§ 3. Bieżąca realizacja wytycznych nie wymaga wprowadzania zmian w obowiązujących planach urządzania lasu.

§ 4. Traci moc zarządzenie Nr 11 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 lutego 1995 r. w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych.

§ 5. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Wytyczne w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych

Narastająca od lat degradacja środowiska przyrodniczego i wzmożone oddziaływanie niekorzystnych czynników biotycznych i abiotycznych, zagrażają istnieniu lasów. Zagrożenie to jest konsekwencją skali i tempa zmian w warunkach środowiska wywołanych działalnością człowieka, za którymi nie nadążają zdolności adaptacyjne lasów, jak też postępującego zubożenia biocenozy leśnej w wyniku długotrwałego prowadzenia uproszczonej i schematycznej gospodarki leśnej. W tej sytuacji ochrona lasów musi być ukierunkowana na minimalizację oddziaływania obecnych i przyszłych zagrożeń - zarówno zewnętrznych, tj. głównie cywilizacyjnych i klimatycznych, niezależnych od leśników, jak i wewnętrznych wynikających z uproszczeń stosowanych dotychczas w gospodarce leśnej. Celem niniejszych wytycznych jest dalsze doskonalenie podstawowych zasad gospodarki leśnej, uznanych za najważniejsze w polskim prawie leśnym, tj. zasad:

- trwałości lasów i ciągłości wykorzystania ich wielostronnych funkcji,
- powiększania zasobów leśnych i wzmaganie ich korzystnego wpływu na warunki życia człowieka i funkcjonowanie całości przyrody,
- powszechnej ochrony lasów.

Ze względu na wielostronne funkcje lasów w zagospodarowaniu przestrzennym w rozumieniu lokalnym, krajowym i globalnym działalność gospodarcza w Lasach Państwowych powinna być prowadzona z uwzględnieniem międzynarodowych kryteriów i wskaźników zrównoważonego rozwoju lasów i leśnictwa zmierzających do:

1. Zachowania biologicznej różnorodności lasów,
2. Utrzymania produkcyjnej zasobności lasów,
3. Utrzymania zdrowia i żywotności ekosystemów leśnych,
4. Ochrony zasobów glebowych i wodnych w lasach,
5. Zachowania i wzmaganie udziału lasów w globalnym bilansie węgla,
6. Utrzymania i wzmocnienia długofalowych i wielostronnych korzyści społeczno ekonomicznych płynących z lasów,
7. Istnienia prawnych, politycznych i instytucjonalnych rozwiązań wspomagających trwały rozwój gospodarki leśnej.

W/w kryteria zostały ustalone na forum międzynarodowym z udziałem Polski. Mają jednak one charakter ogólny i wymagają dostosowania do polskich warunków, a w szczególności uwzględnienia priorytetów prawnych, o których mowa wyżej. Proces dostosowawczy powinien uwzględniać, co następuje:

1. Podstawowym warunkiem trwałości lasów i wykorzystania ich wszechstronnej użyteczności jest prowadzenie gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych. W tym celu niezbędne jest zachowanie i przywracanie zgodności biocenozy leśnej - pojmowanej jako całość organizmów roślinnych, zwierzęcych i mikroorganizmów - z biotopem, czyli ewolucyjnie zmieniającym się środowiskiem bytowania tych organizmów.
2. Ocena zgodności biocenozy z biotopem wymaga uprzedniego wnikliwego rozpoznania warunków biotopu i trendów zachodzących w nim zmian, a w szczególności warunków: geologicznych, glebowych, klimatycznych,

hydrologicznych oraz dynamiki procesów: humifikacji i mineralizacji substancji organicznej, co jest warunkiem świadomego kształtowania typów biocenozy leśnej dostosowanych do konkretnych warunków biotopu i uwzględniania całej naturalnej zmienności lasu.

3. Powyższym celom służyć powinny:

- odpowiednio ukierunkowane prace gleboznawczo - siedliskowe, którymi należy objąć, tak szybko jak to będzie możliwe, cały areał lasów państwowych,

- nowoczesna inwentaryzacja urzędniowa badająca stan lasu i stopień zgodności biocenozy z biotopem.

Prace glebowo-siedliskowe zapewniają rozpoznanie warunków biotopu, określają stopnie degradacji lub zniekształcenia siedlisk i zasady ich rewitalizacji, zaś inwentaryzacja urzędniowa stworzy podstawy do właściwego określenia doraźnych i perspektywicznych celów gospodarki leśnej, a co za

tym idzie do ustalenia podziału gospodarczego lasu według jednolitych lub zbliżonych celów gospodarczych (gospodarstwa celowe) i ochronnych. Cele te winny wynikać z zakresu i tempa racjonalnego dostosowywania cennych typów biocenozy leśnej (często nadmiernie uproszczonych) do rzeczywistych i przewidywanych warunków biotopu. Tempo i zakres dostosowywania biocenozy leśnej do warunków biotopu będzie więc decydować o rozmiarze użytkowania lasu wynikającym z jego bieżących potrzeb hodowlanych. Wielkość pozyskania drewna w lasach o stanie zbliżonym do pożądanego będzie limitowana potrzeba zachowania trwałości lasu i ciągłości wykorzystania jego wielostronnych funkcji. Ostateczne sformułowanie zasad zrównoważonego rozwoju lasów i leśnictwa w Polsce w myśl w/w kryteriów i szczegółowych wskaźników wymagać będzie jednak wieloletniego procesu poznawczego i dostosowawczego. W jego wyniku zostaną ustalone doraźne i długofalowe cele i zasady gospodarki leśnej dostosowane do specyfiki naszego kraju oraz będą sprecyzowane właściwe instrumenty realizacyjne. Do czasu ich sprecyzowania i wprowadzenia w życie ustala się następujące tymczasowe zasady doskonalenia gospodarki leśnej zgodnie z ogólną koncepcją zrównoważonego rozwoju.

I. Zasady ogólne

1. Jednym z podstawowych czynników decydujących o trwałości lasów, pozostających w zakresie dzisiejszych możliwości gospodarki leśnej jest ograniczanie procesów degradacji stosunków wodnych w lasach. W tym celu konieczne jest opracowanie i realizacja planów i programów odbudowy małej retencji ((Porozumienie z dnia 21. 12.1995 r. zawarte pomiędzy Wiceprezesem RM, Ministrem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Panem R. Jagielińskim - Ministrem Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Panem St. Żelichowskim przekazane RGLP przy piśmie OGLP ZZ-734-11/96 z dnia 23.05. 96 r.), obejmujących swoim zasięgiem nadleśnictwo lub kilka nadleśnictw wchodzących w skład zlewni, uwzględniających:

1.1. zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego i odtwarzanie śródleśnych zbiorników i cieków wodnych w. Jest to warunkiem witalności ekosystemów leśnych i skuteczności ochrony przeciwpożarowej lasu. Brzegi cieków i zbiorników poza obszarami lasów i łąk powinny być zalesiane, obsadzone drzewami i krzewami w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń i erozji oraz umocnienia brzegów,

1.2. zachowanie w dolinach rzek lasów łęgowych, olsów i innych naturalnych formacji przyrodniczych jako ostoi rzadkich gatunków roślin i zwierząt oraz regulatorów wilgotności siedlisk i klimatu lokalnego (mikroklimatu),

1.3. zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków jak np.: bagna, trzęsawiska, mszary, torfowiska, remizy, wrzosowiska, wydmy, gołoborza i wychodnie skalne, wraz z ich flora i fauna w celu ochrony pełnej różnorodności przyrodniczej m. in. poprzez uznanie ich (decyzja wojewody) jako użytki ekologiczne,

1.4. wzmożenie w ramach uzgodnień miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dalszych starań o przywracanie lasów na wylesionych górnych częściach zlewni górskich i w strefach wododziałowych w celu zwiększenia retencji wodnej w lasach, zmniejszania przemieszczania zanieczyszczeń oraz erozji gleb,

1.5. dostosowywanie sposobów zagospodarowania lasów wodochronnych do potrzeb maksymalizacji funkcji dla których uznane zostały za ochronne.

2. Dla właściwego ustalenia celów gospodarczych w leśnictwie i prawidłowego planowania hodowlanego niezbędne jest:

2.1 . przyspieszenie rozpoznania warunków glebowych i siedliskowych w lasach , w tym stopni degradacji i zniekształcenia gleb i siedlisk oraz trendów zachodzących w nich zmian w oparciu o dotychczasowe zasady wykonywania tych prac; równocześnie należy kontynuować prace nad doskonaleniem zasad rozpoznawania warunków biotopu,

2.2. pilne sporządzanie programów ochrony przyrody w formie aneksów do obowiązujących planów urządzania lasu (zgodnie z załącznikiem- Nr 11 do Instrukcji urządzania lasu).

3. W bieżącej realizacji obowiązujących planów urządzania lasu niezbędne jest:

3.1. wzbogacanie granicy las - pole i las - woda przez tworzenie na obrzeżach lasu pasa ochronnego o szerokości 20-30 m, złożonego z:

- 1) krzewów,
- 2) niskich drzew i krzewów,
- 3) luźnego piętra górnego jako strefy ekotonowej.

Dotyczy to również obrzeży szerokich dróg i linii kolejowych przebiegających przez lasy. Przy zalesianiu gruntów porolnych strefy ekotonowe powinny być kształtowane w ramach prac zalesieniowych,

3.2. inicjowanie naturalnego odnowienia lasu na wszystkich siedliskach z uwzględnieniem wymogów jakości i pochodzenia w stosunku do gatunków głównych oraz niezbędnego udziału gatunków domieszkowych i biocenotycznych dostosowanych do charakteru siedlisk. Szczególną uwagę należy zwracać na odnowienie naturalne sosny na właściwych dla niej siedliskach oraz na samosiewne odnowienie drzewostanów nasiennych gospodarczych i wyłączonych,

3.3. ograniczenie zastosowania rębni grupy I oraz powierzchni zrębów zupełnych i elastyczne prowadzenie linii zrębowych, uwzględniające zróżnicowanie mikrosiedlisk, drzewostanów i konfiguracji terenu, w sposób zapewniający najkorzystniejsze warunki dla inicjowania i rozwoju odnowienia lasu oraz ochrony krajobrazu leśnego,

3.4. preferowanie czynników wzmagających trwałość lasu w całym postępowaniu hodowlanym i ochronnym (zgodność z warunkami siedlisk, naturalność, rodzimność, różnorodność, witalność, bogactwo genetyczne),

3.5. przywracanie utraconej różnorodności biocenoz leśnych i wzbogacenie krajobrazu leśnego przez różnicowanie zgodnie z warunkami naturalnymi: struktury gatunkowej, wiekowej, warstwowej i przestrzennej drzewostanów. Służyć temu powinno także:

- pozostawianie w drzewostanach dojrzałych do wyřębu, a w miarę możliwości i w młodszych, niektórych starych drzew do ich fizjologicznej starości, a nawet biologicznej śmierci oraz wybranych drzew martwych i drzew dziuplastych - jako siedziby licznych organizmów roślinnych i zwierzęcych decydujących o bogactwie i procesach samoregulacji w przyrodzie,

- wzbogacanie składu gatunkowego drzewostanów i rozpraszanie ryzyka hodowlanego na możliwie dużą liczbę gatunków drzew i krzewów leśnych.

3.6. nadawanie priorytetów zabiegom profilaktycznym oraz biologicznym i mechanicznym metodom ochrony lasu przed metodami chemicznymi, które winny być traktowane jako zabieg ostateczny gdy nie ma innej alternatywy. Szczególnie preferuje się rozszerzanie zasięgu powierzchniowego udoskonalonej ogniskowo - kompleksowej metody ochrony lasu, z uwzględnieniem w pierwszej kolejności obszarów występowania pierwotnych ognisk gradacyjnych szkodników liściożernych,

3.7. zróżnicowane traktowanie drzewostanów pod względem wymogów higieny lasu. W drzewostanach zdrowych, niezagrożonych przez szkodliwe owady leśne i grzyby patogeniczne, należy pozostawić w lesie drobne gałęzie i drzewa martwe w celu powstrzymania procesów degradacyjnych gleb leśnych i przyspieszenia obiegu materii, zaś w drzewostanach silnie osłabionych, chorych i zagrożonych pożarem należy dążyć do pełnej higieny lasu.

II. Zasady szczegółowe

1. Selekcja, nasiennictwo i szkółkarstwo.

1.1. W zakresie selekcji i zachowania zasobów genowych należy przyjąć postanowienia zawarte w "Programie zachowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew leśnych w Polsce na lata 1991 - 2010".

1.2. W gospodarce nasiennej obowiązuje przestrzeganie zasad regionalizacji określonej w w/w Programie, dokumentowanie i rejestrowanie pochodzenia nasion i sadzonek.

1.3. Konieczne jest dalsze tworzenie ogólnokrajowego banku rezerw zasobów genowych.

1.4. W celu uzyskania poprawy warunków ekologicznych produkcji sadzonek w szkółkach należy dążyć do:

- zmniejszenia kwater produkcyjnych w szkółkach zespolonych przez wprowadzenie zadrzewień ochronnych w formie pasów zieleni z krzewów i niskich drzew o pochodzeniu umożliwiającym

ich późniejsze wykorzystanie do zbioru nasion. Odległość pomiędzy pasami powinna wynosić 30 - 60 m,

- zakładanie czasowych małych szkółek śródleśnych i szkółek podokapowych tam, gdzie jest to racjonalnie uzasadnione,

- rewitalizacji mikoryz w szkółkach użytkowanych dłużej niż 10 lat.

1.5. W pielęgnacji szkółek należy ograniczać stosowanie herbicydów i innych środków chemicznych na korzyść zabiegów mechanicznych oraz racjonalnego stosowania płodozmianu z zielonym i czarnym ugorem. Należy

zwiększyć zakres zwalczania szkodliwych chwastów, grzybów i nicieni metodami termicznymi (parowanie gleby), a także zapewnić rewitalizację mikrobiologiczną gleb przez wprowadzanie do gleby biopreparatów.

2. Odnawianie lasu, zalesienia i ochrona upraw.

2.1. Preferuje się naturalne odnowienie lasu na wszystkich siedliskach, uzupełniane sztucznie w miarę potrzeb, o ile spełniane są następujące warunki:

- skład gatunkowy drzewostanów macierzystych odpowiada siedliskowemu typowi lasu, a ich jakość hodowlana i pochodzenie uzasadnia reprodukcję naturalną,
- drzewostan nie jest usytuowany w bloku upraw pochodnych danego gatunku,
- stan gleby i pokrywy glebowej umożliwia rozwój odnowienia naturalnego.

2.2. Przy sztucznym uzupełnianiu samosiewów zaleca się:

- wzbogacanie składu gatunkowego, form zmieszania i struktury drzewostanów w dostosowaniu do naturalnej mozaikowości siedlisk.

2.3. Przy sztucznym odnawianiu lasu zaleca się:

- ograniczenie stosowania chemicznych środków chwastobójczych do przypadków koniecznych, racjonalnie uzasadnionych,
- preferowanie płytkiego i punktowego przygotowania gleby o ile stan gleby i pokrywy glebowej na to pozwala, lub w przypadku gleb lekkich samo tylko spulchnienie (np. pogłębiaczem). Na Glebowych Powierzchniach Wzorcowych sadzenie bez przygotowania gleby,
- na glebach silnie zachwaszczonych (np. trzcinnik, orlica, trzęślica) przygotowanie gleby pełną orką bądź przez naorywanie wałków lub na placówkach 2 x 2 m (z wyjątkiem Glebowych Powierzchni Wzorcowych),

preferowanie różnorodności biologicznej w dostosowaniu do charakteru siedlisk i warunków środowiska, polegającej na wprowadzeniu wielu gatunków drzew i krzewów w różnorodnych formach zmieszania. Na szczególną preferencję zasługują gatunki zagrożone, rzadkie oraz dzikie drzewa owocowe np.: cis, limba, wiązy, czereśnia ptasia, dzika jabłoń i grusza i inne,

- na siedliskach Bs i Bśw wprowadzanie do składu upraw domieszek fitomelioracyjnych.

2.4. Przy zalesianiu gruntów porolnych i terenów przemysłowych zrehabilitowanych na cele leśne, zaleca się:

- przygotowanie gleby pełną, orka z pogłębieniem w rzędach sadzenia w celu skruszenia warstwy płuźnej i rudawca oraz napowietrzenia gleby,

- dostosowywanie składu gatunkowego upraw do wyników analiz fizyko-chemicznych gleb z dążnością, do pełnego wykorzystania mozaikowości gleb i maksymalnego urozmaicenia składu upraw,

- wykorzystanie na zalesionych gruntach wszelkich zgodnych z celami hodowli lasu samosiewów drzew i krzewów z wyjątkiem osiki w sąsiedztwie drzewostanów sosnowych z uzupełnieniem ich w miarę potrzeby dolesieniem sztucznym, a także stwarzanie warunków do powstawania w przyszłości samosiewów jaworu,

jesionu, klonu zwyczajnego i lipy drobnolistnej poprzez wysadzanie wyrostków tych gatunków w formie jednostkowej, grupowej i kępowej, pozostawianie na gruntach przeznaczonych do zalesienia trwałych i okresowych oczek wodnych, bagien, mokradeł, drzew, remiz śródpolnych itp. jako ostoi życia biologicznego i ważnych elementów krajobrazu,

- stosowanie, na najsłabszych glebach, nawożenia organicznego przy pomocy rozdrobnionej kory i odpadów drzewnych w celu poprawy właściwości fizycznych i struktury biologicznej gleb, stosowanie silnych sadzonek zaopatrzonych w szkółkach we właściwe grzyby mikoryzowe, wykonywanie zabiegów zoomelioracyjnych.

2.5. Przy prowadzeniu zabiegów ochrony upraw przed szkodami należy dążyć do eliminowania lub ograniczania przyczyn zagrożeń, a w szczególności:

- badanie stanu zapędrczenia , gleb i stosowania w razie potrzeby odpowiednich środków zaradczych,

- utrzymywanie liczebności owadów - szkodników upraw na poziomie nie zagrażającym wystąpieniu szkód istotnych,

- tworzenie warunków środowiska leśnego ograniczających możliwość nadmiernego rozwoju grzybów patogenicznych (zróżnicowanie składu gatunkowego i form zmieszania, zgodność z warunkami siedlisk i z warunkami środowiska przyrodniczego),

- dostosowanie liczebności zwierzyny płowej w lasach oraz jej struktury wiekowej i płciowej do poziomu zapewniającego możliwość realizacji celów hodowli lasu na danym terenie,

- zwiększanie naturalnej bazy żerowej dla zwierzyny w lasach m. in.

- przez odtworzenie oraz właściwe zagospodarowanie łąk śródleśnych, zwiększanie ilości preferowanych przez zwierzynę

gatunków drzew i krzewów na poletkach zgryzowych, w podszytach, lukach, pod liniami energetycznymi oraz na pasach ekotonowych wzdłuż granicy las - pole i las - woda,

- tworzenie warunków sprzyjających zrównoważeniu układów biocenotycznych na uprawach przez ochronę i protekcję organizmów pasożytniczych i drapieżnych w stosunku do szkodników upraw,

-wprowadzenie w blokach upraw pasów przeciwpożarowych w postaci stref leśnych złożonych z najmniej palnych w danych warunkach drzew i krzewów, budowie dróg przeciwpożarowych, zbiorników wodnych, baz sprzętu p. poż. itp.,

- zakładanie ognisk biocenotycznych w uprawach.

3. Pielęgnacja i ochrona drzewostanów.

3.1. Właściwe jest dalsze stosowanie cięć selekcyjnych, w tym selekcji pozytywnej w trzebieżach z dopuszczeniem nierównomiernego rozmieszczenia drzew dorodnych i z popieraniem biogrup drzew stabilizujących drzewostan. W drzewostanach starszych klas wieku (zwłaszcza trzebieże późne w drzewostanach świerkowych, sosnowych, modrzewiowych i olszowych) dopuszcza się cięcia o charakterze trzebieży dolnej. Oznaczanie drzew dorodnych powinno być wykonywane w sposób nie szpecący krajobrazu leśnego.

3.2. Cięcia schematyczne zarówno i w świerkowych nie mają trwale i należy zaniechać ich stosowania.

w drzewostanach sosnowych, jak stabilizującego wpływu na drzewostan

3.3. W warunkach narastającego zagrożenia lasu i wzmożonego wydzielania się posuszu uzasadnione jest zwiększenie rozmiaru użytkowania przedrębego (cięć pielęgnacyjnych) jednak do wysokości nie przekraczającej 50% bieżącego przyrostu miąższości drzewostanów przedrębnych (sumy przyrostu tych drzewostanów w nadleśnictwie).

3.4. W celu uniknięcia masowego występowania grzybów powodujących zamieranie pędów sosny należy stosować możliwie wcześnie zabiegi pielęgnacyjne, rozważnie rozluźniając więźbę w młodych drzewostanach oraz usuwać porażone drzewka (materiał zakaźny).

3.5. W celu ograniczenia obszaru występowania huby korzeni i opieńkowej zgnilizny korzeni niezbędne jest stosowanie szczegółowych zasad postępowania hodowlano - profilaktycznego, zaś na gruntach porolnych

obowiązuje zabezpieczenie świeżych pniaków powstających podczas zabiegów pielęgnacyjnych, preparatami biologicznymi z grzybami konkurencyjnymi typu "PgIBL".

3.6. Przy ograniczaniu liczebności populacji owadów za pomocą insektycydów (biologicznych i chemicznych) należy dążyć do:

- stosowania insektycydów tylko w tych drzewostanach, gdzie występujące owady mogą spowodować ich zamieranie lub istotne szkody gospodarcze,

- stosowania w zabiegach ratowniczych selektywnych, najmniej szkodliwych dla środowiska leśnego preparatów oraz technik aplikacyjnych.

3.7. W celu zwiększenia biologicznej odporności lasu na czynniki szkodliwe zaleca się:

- szersze stosowanie udoskonalonej ogniskowo - kompleksowej metody ochrony lasu, szczególnie na terenach pierwotnych ognisk gradacyjnych szkodników liściożernych, przez wprowadzanie bloków podszytów, remiz roślin nektarodajnych, pojników, protegowanie ptaków i mrówek, dzików oraz wprowadzanie borówki czernicy na gruntach porolnych,
- wzbogacanie i urozmaicanie monolitycznych środowisk leśnych przez wprowadzanie gatunków liściastych określanych mianem domieszek biocenotycznych,
- w czyszczeniach późnych zachowywanie i popieranie drzewek górujących tzw. "przerostów" charakteryzujących się cienkogałęzistą koroną i odpowiednią jakością oraz żywotnością,
- w trzebieżach zachowywanie drzew (osobników) wyróżniających się wysoką żywotnością i tworzących "szkielet" drzewostanu lub stanowiących pożądaną domieszkę biocenotyczną

4. Rębnie i formy drzewostanów.

4.1. Rębnie zupełne.

4.1.1. Areał zrębów zupełnych w porównaniu ze stanem obecnym musi ulegać stopniowemu zmniejszaniu, zarówno podczas planowania jak i realizacji planów urzędniowych. Zaleca się ograniczenie użytkowania rębnych zrębami zupełnymi z ich odnowieniem sztucznym w szczególności do następujących przypadków:

- drzewostanów sosnowych, świerkowych i modrzewiowych obcego pochodzenia bez względu na ich jakość,
- drzewostanów gatunków introdukowanych: sosny Banksa, sosny smołowej, modrzewia japońskiego i jedlicy sinej,
- drzewostanów źle przyrastających lub niskiej jakości technicznej (negatywy),
- drzewostanów, których natychmiastowe wycięcie podyktowane jest względami sanitarnymi,
- gospodarczych drzewostanów nasiennych, w których inicjowanie odnowienia naturalnego jest niewskazane ze względu na ich usytuowanie w bloku upraw pochodnych tego samego gatunku,
- niewielkich powierzchniowo gospodarczych drzewostanów nasiennych sosnowych i modrzewiowych o pow. całkowitej wydzielenia do 4 ha oraz świerkowych, daglezi zielonej i olszy czarnej o pow. do 2 ha, w których uzyskanie naturalnego odnowienia z obsiewu górnego nie jest możliwe ze względu na

silne zadarnienie lub wręcz zdziczenie pokrywy, gęsty podszyt lub nie rokujące przyszłości hodowlanej drugie piętro.

4.1.2. Szerokość zrębów zupełnych przebiegających wzdłuż całego oddziału w drzewostanach So i Św powinna mieścić się w granicach 30 - 60 m, a ich powierzchnia nie może przekraczać 4 ha. Zaleca się pozostawienie nasienników ok. 20 - 30 szt./ha, (z zastrzeżeniem pkt. 3.2), głównie na oddalonej części zrębu od ściany drzewostanu w formie grup i kęp wraz z podszytem, nalotem, podrostem i runem, z których część może pozostać do następnej kolei rębu. Pozostawianie nasienników nie dotyczy zrębów zupełnych zlokalizowanych w blokach upraw pochodnych.

4.1.3. Obowiązuje pozostawienie na zrębach grup i kęp drzew domieszkowych i biocenotycznych dla poprawy struktury wiekowej, bioróżnorodności oraz estetyki. Wprowadza się zakaz stosowania zrębów zupełnych zlokalizowanych wzdłuż głównych szlaków, komunikacyjnych (autostrady, drogi szybkiego ruchu oraz I i II klasy), zbiornikach wodnych (rzeki, jeziora, oczka wodne) i otulinach rezerwatów. W takich sytuacjach odnowienie lasu może być prowadzone przy zastosowaniu rębni złożonych na przyległym pasie drzewostanu o szerokości minimum - 40 m z jednoczesnym kształtowaniem ekotonu.

4.2. Rębnie złożone. Preferuje się rębnie złożone (częściową, stopniową i przerębową bez względu na siedlisko - wszędzie tam, gdzie stwarzają one najlepsze warunki dla odnowienia i rozwoju lasu. Należy przy tym unikać schematycznego stosowania rębni dobierając ich rodzaje i formy do konkretnych warunków strefy, smugi lub pododdziału.

4.3. Zmiany wieku rębności drzew należy uzależniać nie tylko od siedliska i stanu drzewostanów, lecz i od wpływu tej zmiany na możliwość spełniania przez lasy określonych funkcji uznanych za dominujące w zagospodarowaniu przestrzennym regionu.

4.4. Celowe jest pozostawianie na zrębach z wyjątkiem bloków upraw pochodnych ok. 5 % drzew o najlepszej żywotności i jakości technicznej w formie grup i kęp na następną kolej rębu (z zastrzeżeniem pkt. 3.2).

Trzeba mieć na względzie ich zdolność do wzrostu i rozwoju na otwartej powierzchni (m. in. odporność na wywalające działanie wiatru, na zgorzel słoneczną, brak podatności na tworzenie odrostów pniowych).

Przeciwdziałać tym zagrożeniom mogą wcześniejsze cięcia pielęgnacyjne stymulujące tworzenie się i rozwój biogrup drzew w drzewostanach.

4.5. W przypadku drzewostanów stanowiących unikatowe, naturalne lub zbliżone do naturalnych obiekty przyrodnicze zwłaszcza w kompleksach puszczańskich ochrona bogactwa gatunkowego ma podstawowe znaczenie. System zagospodarowania tych lasów powinien zapewnić zachowanie elementów lasu naturalnego i całego bogactwa składników ekosystemów leśnych: Drzewostany te należy rejestrować jako zachowawcze i wyeliminować w nich zręby zupełne - zgodnie z programem zachowania zasobów genowych.

5. Postępowanie w użytkowaniu lasu.

5.1. Przy pozyskaniu drewna obowiązuje zasada stosowania technologii przyjaznych dla środowiska leśnego, polegających na prowadzeniu prac w sposób ograniczający do minimum uszkodzenia pozostających składników lasu. W tym celu należy:

5.2. rozszerzać sortymentową metodę pozyskania drewna, polegającą na wyróbce drewna w drzewostanie ze zrywką surowca ciągnikami nasiębiernymi przy odpowiednio zaplanowanych i wykonanych szlakach zrywkowych

5.3. dostosować okres pozyskania drewna do terminów najmniejszego zagrożenia lasu od owadów i grzybów patogenicznych, wiatru, śniegu oraz możliwości wykorzystania przez zwierzyne kopytną cienkiej kory na drzewach leżących;

5.4. powszechnie stosować środki techniczne chroniące pozostające na powierzchni drzewa przed uszkodzeniami powstającymi w trakcie zrywki;

5.5. wprowadzić do powszechnego stosowania biooleje w piłach spalinowych i środkach technicznych w celu uniknięcia skażenia gleby;

5.6. prowadzić zbiór płodów runa leśnego w sposób nie zagrażający ekosystemom leśnym;

5.7. należy ograniczać stosowanie ognia technologicznego na powierzchniach przeznaczonych do odnowienia lasu i zalesień.